# โครงการการสร้างฉากทัศน์และการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย เพื่อรองรับสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของประเทศไทย: การรับมือและปรับตัวจากการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากร

ดร.สุชาต อุดมโสภกิจ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

# ‘ประเทศไทยมุ่งสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด’

## ค.ศ. 2035



สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

มากกว่า 28%

ของประชากรทั้งหมด







ผลกระทบ

ความพร้อม



เศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข นโยบาย

การพัฒนาฉากทัศน์

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ



คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของประชากรทุกกลุ่มวัย

เตรียมความพร้อม → กำหนดแนวทางนโยบาย → นวัตกรรมและเทคโนโลยี → การพัฒนาที่ยั่งยืน

# การสร้างฉากทัศน์โดยใช้ Mont Fleur Scenario

## กรณีศึกษา: แอฟริกาใต้ (South Africa) 1991–1992

จากคำถาม 3 ข้อ สู่ 4 ฉากทัศน์ เพื่อทำความเข้าใจอนาคตและเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง




## 1. บริบทและที่มาของ Mont Fleur

- ช่วงปี 1991–1992 แอฟริกาใต้กำลังเจรจายุติระบบ Apartheid และเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย
- มีผู้เข้าร่วม 22 คน จากหลากหลายภาคส่วนของสังคมแอฟริกาใต้ เช่น นักธุรกิจ นักวิชาการ ขบวนการแรงงาน พรรคการเมือง ภาคประชาสังคม (เข้าร่วมในฐานะ "บุคคล")
- อำนวยกระบวนการโดย Adam Kahane (ขณะนั้นอยู่ที่ Shell International)
- ได้รับการสนับสนุนหลักจาก Friedrich Ebert Stiftung และ Swiss Development Agency
- Shell South Africa ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคบางส่วน (เช่น เอกสาร/สื่อการนำเสนอ)
- ชื่อ "Mont Fleur" ตั้งตามสถานที่จัดประชุม (ไม่ใช่ขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง)

## 2. วัตถุประสงค์

- สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ของประเทศ
- เปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองอย่างตรงไปตรงมาระหว่างกลุ่มที่แตกต่าง
- เตรียมพร้อมต่อความไม่แน่นอนและลดความขัดแย้งในสังคม

## 3. กระบวนการสร้างฉากทัศน์: 3 คำถาม สู่ 4 ฉากทัศน์

**Q1** จะมีการเจรจาและบรรลุข้อตกลงทางการเมืองหรือไม่? (Will there be a negotiated settlement?)

- ไม่ (No) → ฉากทัศน์ที่ 1, 2
- ใช่ (Yes) ↓

**Q2** หากมีข้อตกลงแล้ว การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยจะดำเนินไปอย่างไร? (If there is a settlement, how will the transition unfold?)

- ช้าและถูกจำกัด (Slow and constrained) → ฉากทัศน์ที่ 2
- รวดเร็ว (Rapid) ↓

**Q3** นโยบายเศรษฐกิจหลังการเปลี่ยนผ่านจะเป็นอย่างไร? (What kind of post-transition economic policies will be followed?)

- ไม่ยั่งยืน / ประชานิยม (Unsustainable / Populist) → ฉากทัศน์ที่ 3
- ยั่งยืน / ครอบคลุม (Sustainable / Inclusive) → ฉากทัศน์ที่ 4

## 4. 4 ฉากทัศน์ของ Mont Fleur

### 1 Ostrich
**"หลีกเลี่ยงความจริง"**



- ไม่มีการเจรจา รัฐบาลของคนขาวยังคงครองอำนาจ
- ความรุนแรงและความขัดแย้งยังคงดำเนินต่อไป
- ประเทศถูกโดดเดี่ยวทางการเมืองและเศรษฐกิจ

### 2 Lame Duck
**"เป็ดง่อย"**



- มีการเจรจาและจัดตั้งรัฐบาลใหม่
- แต่การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างช้า ๆ และถูกจำกัด
- เศรษฐกิจฟื้นตัวช้า ปัญหาสังคมยังคงอยู่

### 3 Icarus
**"บินสูงเกินไป"**



- การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
- รัฐบาลใหม่ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบประชานิยมที่ไม่ยั่งยืน
- เศรษฐกิจเติบโตในระยะสั้น แต่ตามมาด้วยวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม

### 4 Flight of the Flamingos
**"ฝูงฟลามิงโกบินร่วมกัน"**



- การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยอย่างสันติ
- นโยบายเศรษฐกิจมีความสมดุลและยั่งยืน
- เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม
- เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ประเทศมีเสถียรภาพ และได้รับการยอมรับ

## 5. บทเรียนสำคัญ

- การมีมุมมองที่หลากหลาย ช่วยให้เห็นอนาคตที่หลากหลาย
- การตั้งคำถามที่ถูกต้อง ช่วยเปิดทางเลือกใหม่ ๆ
- ฉากทัศน์ไม่ใช่การทำนาย แต่ช่วยให้คิดอย่างลึกซึ้งและเตรียมพร้อม
- ผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและนโยบายที่เลือกดำเนินการ
- การพูดคุยข้ามความแตกต่าง ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

## 6. ข้อคิดจาก Mont Fleur

*"The value of the Mont Fleur Scenarios was not in predicting which scenario would happen, but in getting South Africans to think more deeply, together, about their future."*

*– Adam Kahane*


**แหล่งอ้างอิงหลัก**

- The Mont Fleur Scenarios: A Publication of the Mont Fleur Scenario Exercise (1992) – available at Reos Partners: https://reospartners.com/hubfs/The%20Mont%20Fleur%20Scenarios.pdf
- Kahane, A. (2012). Transformative Scenario Planning: Working Together to Change the Future.


*Different conversations.*
*A more inclusive future.*

MONT FLEUR / SCENARIO LOGIC

# 4 ฉากทัศน์สังคมสูงวัยไทย

คำถาม 3 ขั้น • แตกแขนงตามคำตอบ • 4 อนาคตทางเลือก

**ความต่อเนื่องของนโยบาย**
นโยบายสูงวัยต่อเนื่อง
ข้ามรัฐบาลได้หรือไม่?

จุดเริ่มต้น
**ประเทศไทยวันนี้**

1

ได้ / YES

ไม่ / NO

**ฐานการคลังและกำลังคน**
ทรัพยากรรองรับ
การเปลี่ยนผ่านได้หรือไม่?

2

ได้ / YES

ไม่ / NO

**การปรับระบบดูแล**
ลงทุนป้องกันและดูแล
ในบ้าน–ชุมชน
อย่างยั่งยืนหรือไม่?

3

ใช่ / YES

ไม่ / NO

**04** Integrated Network
**โครงข่ายเชื่อมถึงกัน**
นโยบายต่อเนื่อง ทรัพยากรรองรับ
ป้องกันและดูแลในบ้าน–ชุมชน

**03** Tower on Weak Foundations
**หอคอยฐานเปราะ**
มีทรัพยากร แต่เน้นแก้เฉพาะหน้า
ระบบดูแลระยะยาวยังเปราะบาง

**02** Unfinished Bridge
**สะพานสร้างค้าง**
นโยบายต่อเนื่อง
แต่การคลังและกำลังคนจำกัด

**01** Fragmented Roads
**ถนนขาดช่วง**
นโยบายสะดุด
หน่วยงานทำงานแยกส่วน

**Digital / AI** | ตัวขยายผลในทุกฉากทัศน์

**แรงกระแทกภายนอก** | ทดสอบความทนทานทุกฉากทัศน์

โครงสร้าง: The Mont Fleur Scenarios